

حقوق شهروندی در قرآن

حق حیات

چون از شما پیمان محکم گرفتیم که خون همدیگر را نریزید. (بقره ۸۴)
هر کس دیگری را جز برای قصاص یا مبارزه با فسادگری بکشد، گویی همه مردم را کشته است. (مائده ۳۲)

حق آزادی

با اهل کتاب جز با شیوه ای که نیکوتر است، مجادله نکنید. (عنکبوت ۴۶)
در قبول دین اکراهی نیست، راه درست از راه انحرافی روشن شده است. (بقره ۲۵۶)

حق امنیت

ای اهل ایمان هرگز به هیچ خانه‌ای مگر خانه‌های خودتان تا با صاحبانش اجازه ندارید، وارد نشوید و چون رخصت یافتید و داخل شدید، نخست به اهل آن خانه تحیت و سلام کنید که این برای شما بهتر است، باشد که متذکر شوید تا اجازه یابید و آنگاه درآیید و چون به خانه ای درآمدید و گفتند باز گردید، زود باز گردید که این برای تنزیه شما بهتر است و خداوند به هر چه می کنید، داناست. (نور ۲۸)

حق برابری و عدم تبعیض

ای مردم، ما شما را از یک مرد و یک زن آفریدیم و شما را به صورت جماعت ها و قبیله ها قرار دادیم تا با یکدیگر آشنا شوید؛ همانا گرامی ترین شما نزد خدا پرهیزگارترین شماست. خدا دانا و آگاه است. (حجرات ۱۳)

حق آموزش

برابر آموزه های دینی، نه تنها آموزش حق بشر است، بلکه حکمت ارسال رسل و تشریح همانگونه شرایع، تعلیم و آموزش انسان ها عنوان شده است. همچنانکه در قرآن می خوانیم: رسولی در میان شما از نوع خودتان فرستادیم تا آیات ما را بر شما بخواند، و شما را تزکیه کند و کتاب و حکمت بیاموزد و آنچه نمی دانستید، به شما یاد دهد (سوره بقره، آیه ۱۵۱)

حقوق شهروندی در آموزه های دینی

آنچه که از تعالیم اسلام بر می آید این است که هم حقوق فردی و هم حقوق اجتماعی در کنار یکدیگر از اهمیت موازی برخوردار می باشند و در واقع مکمل یکدیگر دانسته شده است. این رابطه به گونه ای تعریف شده که حضرت علی (ع) فرمود اگر کسی از شنیدن خبر بیرون کشیدن خلخال از پای زن یهودی جان سپرد، وی را ملامت نکنید. بر این اساس در حکومت اسلامی لازمه رعایت حقوق مردم صرف مسلمان بودن نیست. چنانچه در نامه ۳۵ حضرت علی (ع) به مالک اشتر با محتوی حفظ حقوق شهروندان اعم از برادران دینی و هم نوعان چنین تأکید شده است: و مبادا که نسبت به مردم، درنده ای خون آشام باشی که خوردن شان را غنیمت بشمار؛ زیرا مردم دو گروه اند:

یا در دین با تو برادرنند، یا در آفرینش هم‌نوعان تو هستند. پس ایشان را از گذشت و عفو به گونه‌ای بهره‌مند ساز که دوست داری خدا تو را همان گونه بهره‌مند سازد و بر هیچ گذشته‌ای که نموده‌ای، هرگز پشیمان مشو و بر عقوبت نمودن کسی مسرور مباش.

حقوق شهروندی و سابقه آن در ایران

در ایران تا پیش از مشروطیت، به جای این واژه از کلمه «رعیت» و «رعایا» استفاده می‌شد. به عبارت دیگر در سلسله مراتب نظام اجتماعی، مردم رعیت پادشاه و پیرو و فرمانبردار او تلقی می‌شدند. پس از مشروطیت، حتی پس از تصویب قانون مدنی، افراد جامعه ایرانی از دیدگاه حقوق، تبعه دولت ایران معرفی می‌شدند یعنی ایرانیان به عنوان تبعه باید تابع دولت متبوع خود باشند.

برخی از وظایف شهروندی عبارتند از:

- شرکت در انتخابات (اعم از رای دادن یا کاندیداتوری): کسانی که رأی نمی‌دهند، صدایشان در هیات حاکمه شنیده نمی‌شود.
- احترام به قانون و حقوق دیگران: هر شهروندی باید از قوانین کشوری که در آنجا زندگی می‌کند، پیروی کند و به حقوق دیگران احترام بگذارد.
- مشارکت در: امور سیاسی (فعالیت حزبی، صنفی)، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- پرداخت مالیات: شهروندان موظف به پرداخت مالیات بر درآمد و دیگر عوارض قانونی بر اساس درستکاری و راستی می‌باشند.

